

אברהם אבינו קנה את מערת המכפלה ב־400 שקל. ג'גי פרס

מיסגד

לעדה המוסלמית ביפו. לאלה אין זכר ב־הסכם עם פרס. קשה להעלות על הדעת כיצד אפשר לסייע בשיכונם של המוסלמים תושבי יפו בסכום של 1000 (אלף!) לירות בחר־דש.

ונקודה נוספת: מן המישפט האחרון בדו"ח מבקר־המדינה ברור, כי למבקר לא ידוע שלמשה תופס המיסגד עצמו כמעט את כל השטח (2.3 דונם) שבו מדובר, ולק חצר צרה מקיפה את המיבנה עצמו. אין להעלות כלל על הדעת, שבחצר צרה זו ניתן לבצע את הפרוייקט שתיכנן ג'גי פרס. וזו אכן לא היתה כוונתו. פרס תיכנן במפורש (ראה גלופה) להקים את המרכזה המסחרית שלו בשטח המיסגד עצמו, ולהותיר לוועד רק את הצריח וחדר קטן מתחתיו.

על המשך השתלשלות המאורעות אפשר

מטרות ציבוריות; וההכנסה המותרת תוקדש לטובת העדה המוסלמית ביפו. באחד הנכסים יש בית־עלמין (שבגלל מכירתו הורשע מאוחר יותר נזמי ג'בלי בעבירת שוחד. מדובר בבית־העלמין ה־מוסלמי, שעליו הוקם חלון הילטון בתל־אביב) ובשניים האחרים — מיסגדים (אחד מהם מיסגד חסן־בק).

„כחודש לאחר מכן הודיע סגנו של היועץ לענייני ערבים (אורי שטנדל), שה־עיריה אינה מעוניינת בשניים מן הנכ־סיים, ושבמקום העיריה תבוא חברה קבלי־נית ותפתח את הנכסים לפי חוזה עם הוועד... בתנאי שהתמורה שתקבל מה־נכסים תוקדש להקמת שיכונים למישפחות מוסלמיות תושבי יפו...“

„בשנת 1972 חתם הוועד עם אותה חברה (חברת אדגר של ג'גי פרס) על חוזה, לפיו הוא (הוועד) החכיר לה נכס שבו

שימש כעמדה של הערבים. אחרי המלחמה נהרס גגו, ומאז הוא עומד בשממונו. כאשר החלו להתפרסם התוכניות ל־פיתוח איזור מנשייה והפיכתו לאתר מסחרי, התעורר תיאבוננו של הקבלן ג'גי פרס. אך הדרך לרכישת המיסגד לא היתה פשוטה. כמה הוקים ניצבו בה־כמיכשול. מאז 1950 נמצא המיסגד ברשותו של ועד־הנאמנים לוואקף המוסלמי. הוועד פועל מתוקף חוק ישראל, שבאחד מסעיפיו — 29 (א) — נאמר במפורש: „...אך לא יעשה ועד־הנאמנים בדרך כלשהי העברה במקרקעין שיש בהם מיסגד“.

תקנה אחרת מתייחסת להעברת נכסים המצויים ברשות הוואקף. תקנה זו מצוייה בתקנות נכסי־נפקדים. על־פיה רשאית ועדה, שבראשה עומד יועץ ראש־הממשלה לענייני ערבים, להמליץ בפני ועד־הנאמנים על שיחורר מקרקעין. זאת בתנאי שכאשר אין מיכרו, יימסרו המקרקעין לרשות המדינה, לרשות מקומית או לאי־גודל־ערבים, ובכספים שיקבל הוועד יעשה שימוש לצרכי העדה המוסלמית: לשיכון, לחינוך, לסעד וכו'.

אך כאשר יש קשרים בצמרת, אפשר להתגבר גם על בעיות מישפטיות כה מסובכות. יועץ ראש־הממשלה לענייני

קבנן פרס
מעמד מכובד —

מיסגד חסן־בק על גבול תל־אביב — יפו, עלול להפוך בקרוב למרכז מסחרי הומה. הקוהות יוכלו ליהנות מאוויר ימה של העיר, בשעה שירכשו מזכרות לתיירים. יוללו סטייקים בפיתה ויעיפו עין בתצוגות־אופנה במקום. אם תוגשם התוכנית הזו, יגעשו הרוחות ביפו הסמוכה. אלפי המוסלמים המתגוררים בעיר יראו בכך חילול־הקודש, ולא קשה לנחש את תגובתם.

השבוע עומדת להתכנס ועדת בניין ערים המקומית בתל־אביב. אחד הסעי־פים על חזרי־יומה של הוועדה: אישור

נדי לאפשר את מסירת מיסגד חסן־בק לקבלן ג'גי פרס ללא מיכרו, ובסכום מגוחך, היה צורך בשיתוף־פעולה מצד עיריית תל־אביב, יועץ ראש־הממשלה לענייני ערבים וחברי ועד הנאמנים של הוואקף המוסלמי. ג'גי פרס זכה בשיתוף הפעולה הרצוי

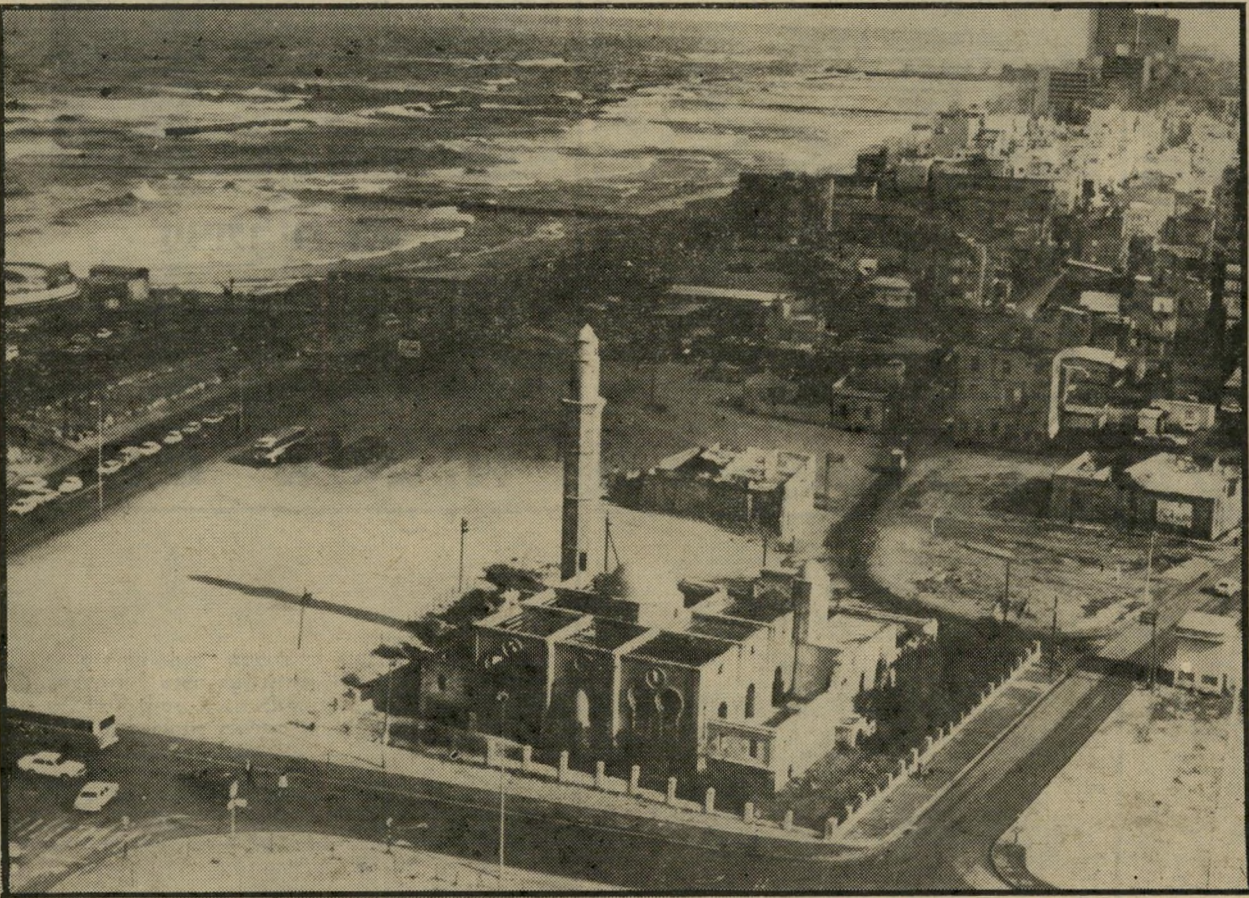
התוכנית להפיכתו של המיסגד למרכז מסחרי, בראש הוועדה ניצב איש המפלגה הליברלית, דויד שיפמן, המכהן גם כסגנו של ראש העירייה. מגיש התוכנית הוא הקבלן גרשון „ג'גי“ פרס, אחיו של יו"ר מפלגת־העבודה, שימעון פרס.

לפני חצי שנה נטל ג'גי פרס שותף חדש לפרוייקט חסן־בק. זהו הקבלן ניסן ג'יימן, אף הוא איש המפלגה הליברלית. עבד קבוב, יו"ר ועד־הנאמנים לנכסי ה־וואקף המוסלמי, המתנגד לביצוע הפרוייקט, טוען שצירופי מיקרים מסוג זה מאפיינים את הפרשה מתחילתה, לפני עשר שנים.

בשבוע שעבר הגישו פרקליטי ועד־הנאמנים המוסלמי, עורכי־הדין פישל ו־ויקטור הרצברג, תביעה לפסק־דין הצה־רתי של בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, לביטול ההסכם שנערך בין חברת אדגר של ג'גי פרס ובין ועד־הנאמנים הקודם. השתלשלות המאורעות שהביאה לתביעה זו מהווה סיפור מוזר. מעורבים בו שמת ידועים של פוליטיקאים מכובדים וטיפו־רים סים מוסקפסקים.

קשרים בצמרת

מיסגד חסן־בק גיבנה בשלהי ה־שילטון התורכי. בנייתו הושלמה בשנת 1914, והוא נקרא על־שם מושלה התורכי האחרון של יפו. המיסגד הוקם במנשייה, השכונה הצפונית של יפו. במלחמת תש"ח

כך נראה כיום מיסגד חסן בק בגבול תל־אביב־יפו

ללמוד מכתב־התביעה. דו"ח מבקר־המדינה וההתנגדות הציבורית שבאה בעיקרו־תיו ציננה את החיפושן של ג'גי פרס. ב־1976 מינה משרד־הדתות ועדה שכללה חמישה קאדים. בעיקבות המלצות ועדה זו שיגר מנכ"ל משרד־הדתות מיכתב לעיריית תל־אביב. במכתב, המצוטט בכתב־התביעה, נאמר:

„אני מתייחס לתוכנית שהוגשה לאי־שורכם על־ידי חברת אתגר (צריך להיות אדגר), שהועברה למישרדנו לחוות־דעת. אחרי התייעצות עם הקאדים בישראל ועם גורמים נוספים, ובהינה מדוקדקת של ההיבטים השונים של הבעיה — הריני להודיע שמישרד־הדתות מתנגד מכל וכל לתוכנית“.

„ההיבטים השונים“ כללו, מן הסתם, גם את אופן חתימת ההסכם, והיותם של החותמים עליו מטעם הוועד (שכאמור לא התכנס כלל לשיבות במשך כל התקופה). על אלה נאמר בכתב־התביעה שהגיש הוועד הנוכחי בשבוע שעבר: „בשנת 1971 ביום ובחודש שאינו ידוע לתובע (מכיוון שהם לא צוינו על גבי ההסכם). נערך הסכם עליו התיימרו לחתום

מיסגד ושיטחו כ־2.3 דונם לתקופה של 49 שנה. החברה התחייבה להשקיע 750 אלף ל"י בפיתוח הנכס על־ידי הקמת חנויות סביב מיבנה המיסגד ובשיפוץ המיסגד עצמו. ובנוסף על־כך לשלם לוועד דמי־חכירה בסך 12 אלף ל"י לשנה (לא צמודות). מישרד מבקר־המדינה הסב את תשומת־ליבו של משרד־הדתות, שמין ה־צורך שינקוט פעולה שהעסיקה — אם תגיע לביצוע — לא תכלול את המיסגד“.

חברה

בשם בדי

דיווח יבש זה אפשר ללמוד, שכדי להתגבר על התקנה המתירה למסור שטח ללא מיכרו רק לרשות ציבורית, הסכימה עיריית תל־אביב לבקש את ה־שיחורר מטעם הוועדה שבראשה עמד טר־לידנו — וחודש לאחר מכן פינתה את השטח למען ג'גי פרס. בבקשתה של עיריית תל־אביב, ובאישור שניתן לוועד־הנאמנים, נאמר במפורש, שהמטרה היא להשתמש בכסף שיקבל הוועד לסיוע

ערבים ב־1971 היה איש תנועת שינוי היום, ח"כ שמואל טולידנו, שככל אנשי תנועתו הוא מתפאר בניקיון כפיו ויושרו הציבורי. יועץ ראש־הממשלה לענייני ער־בים הוא הממליץ בפני מליאת הממשלה על הרכב ועד־הנאמנים, ולמעשה הוא הקובע את האנשים שיהנו בהם. האנשים שיהנו תחת כנפיו של טולידנו, זכו לג'גי פרס וחתמו על ההסכם עם ג'גי פרס הם נזמי ג'בלי ועלי רשדי, שבעלילותיהם עוד יסופר בהמשך.

על הדרך שבה התבצעה העסקה כותב מבקר־המדינה בדו"ח שפירסם ב־1974 (עמ' 193—191):

„בשנים 1972—1971 (התקופה שבה נח־תם ההסכם עם פרס) לא התכנס הוועד (ועד־הנאמנים של הוואקף) לשיבות ב־משך 12 חודש רצופים... במאי 1971 המליצה הוועדה הפנימית (בראשות יועץ ראש־הממשלה לענייני ערבים, שמואל טולידנו) על שיחורר נכסים ששיטחם כ־6 דונם, בתנאי שהוועד יעבירם לרשות עיריית תל־אביב—יפו, שתשתמש בהם ל־